

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Új Korvin-kézirat a Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Országos Könyvtárában. A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Orsz. Könyvtára vétel útján kiválóan fontos darabokkal gyarapodott a lefolyt negyedévben. *Emich* Gusztáv udvari tanácsos ugyanis országos hírű gyűjteményéből hét becses középkori kéziratot ajánlott fel vételre a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatóságának s a minisztertanács, méltányolva azon kulturális és hazafias érdekek fontosságát, melyek e kéziratokhoz fűződnek, elhatározta, hogy a kódexeknek 20.000 koronában megállapított vételára a jövő 1906. évtől kezdődőleg két egyenlő évi részletben folyósíttassék.

A nagyjelentőségű szerzemény legbecsesebb darabja a »*Commentum Rhetoricorum Victorini*« czimű folió hártya-kódex, mely eredetileg *Vitéz* János tulajdonában volt s általa 1467-ben Nagy-Szebenben emendálva, később a Korvinába került. A pompás karban fennmaradt kéziratot, melynek eredeti vörös szattyánbőr kötése ritka jó állapotban jutott a késői utódokra, tüzetesen leírta *Fraknoi* Vilmos folyóiratunk hasábjain megjelent becses tanulmányában.¹ E szerzeménnyel kétségtelen Korvin-kódexeink száma tizenegyre,² *Vitéz*-kéziratainké pedig kettőre emelkedett.

A másik, irodalmilag ugyancsak *Fraknoi* Vilmosnak egy újabb tanulmányából³ ismeretes kézirat, *Surriano* velencei követ

¹ *Vitéz* János által emendált Korvin-kódexsz. Magyar Könyvszemle. 1886. évf. 1—7 ll. két melléklettel és két szövegeközi hasonmással.

² Természetszerűleg nem számítjuk ide azokat, melyek valódisága ellen a legcsekélyebb kétségek merülhetnének fel.

³ A Korvina-könyvtárban másolt kéziratok *Emich* Gusztáv gyűjteményében. Magyar Könyvszemle. 1901. évf. 337—348 ll. Egy melléklettel és három szövegeközi hasonmással.

papirkódexe a XVI. század első negyedéből. E kézirat összesen öt latinnyelvű munka másolatait tartalmazza, a melyek *Surriano* sajátkezű bejegyzései szerint Budán a királyi könyvtár példányai nyomán irattak le. Érdekes, hogy ez öt munkából kettőnek, sorrendben a második- és harmadiknak, eredetije ma is megvan a a bécsi udvari könyvtár Korvina-kéziratai között Pal. 831. és 4087. sz. alatt.

A többi öt kéziratnak, melyek az irodalomban mindeddig még nem szerepeltek, rövid leírása a következők:

1. *Breviarium hungaricum*. 16-rétű, finom és vékony hártýára vörös és fekete tintával írt gót betűs kézirat a XV. sz. első feléből, sárga és vörös inicziálékkal, XVI. századi vörös bőrkötésben. 218 ll., melyek közül öt üres. A csinos kézirat kétségtelenül hazánkban készült, de még a XV. sz.-ban olasz apácza-kolostorba került, a mint a bejegyzések igazolják.

2. *Capistrano, Joh. de, Tractatus de Matrimonio*. A végén: *Lectura super arbore Consanguinitatis et affinitatis*. 4-r. vörös és fekete tintával írott kéthasábos hártýakézirat a XV. századból. 84. ll. Előzőleg az angol Drury és Phillips könyvtárak tulajdona volt.

3. *Capistrano, Joh. de, Liber de Cupiditate*. 4-r. két kéz által írott gót betűs papirkézirat a XV. századból. 132. ll.

4. *Libro della beata Margarita figliola de re de Ongaria Chiamato specchio de le anime semplice*. 4-r. olasz folyóírással írt papir-kódex a XV. század végéről. 7 ív, valamennyi kvaternio, a—g jelzettel ellátva.

5. Vegyes tartalmú 2-r. papir-kézirat a XV. századból, szép gót írással és kalligrafált kezdőbetűkkel, 162. ll. Aranyozott barna bőrkötésben. Összesen 11 munkát tartalmaz; köztük hazai vonatkozású a 4-ik: *Responsio data legatis hungarorum ab Imperatore per Eneam epis. Sen. 1455*. A hét első értekezés után a másoló megnevezi magát: *Georg Hüek de Heisterbach 1461. Coloniae ex aratum*.

Ágoston József gyűjteménye. A fentebbiekkel kapcsolatban meg kell emlékeznünk egy több száz hungarikumból álló nagybecsű gyűjteménynek a könyvpiaçzra való jutásáról is, és még inkább azokról a körülményekről, a melyek közt ez történt. *Ágoston József*, volt országgyűlési képviselő úr, mint hivatásos magyar könyvgyűjtő, egy emberöltőn át nagy ügyszere-ttel gyűjtött első sorban régi magyar nyomtatványokat; úgy hogy gyűjte-

ménye körülbelül 600 darab ritka beces, nagy irodalmi és bibliográfia érdekű nyomtatványra szaporodott. A közeli napokban egyik fővárosi antikváriusunk azzal az indokolással ajánlotta fel vételre elfogadhatatlanul magas áron az egész gyűjteményt a M. N. Múzeum igazgatóságának, hogy »a nemzeti kultúra szempontjából igen fontos dolognak tartaná, hogy e gyűjteményt a Magyar Nemzeti Múzeum szerezzze meg«. Valóban, őszintén fájjaljuk, hogy maga a gyűjtő kevesebb súlyt fektetett a magyar kultúra érdekeire, és nem igyekezett gyűjteményét mindenkor hozzáférhető nemzeti közkinccsé tenni, anélkül természetesen, hogy ez által saját érdekei a legcsekélyebb mértékben is szenvedtek volna. Mulasztást követnénk el, ha hallgatással mellőznők, hogy a M. N. Múzeum igazgatósága a gyűjtőhöz intézett levelében sajnálatának adott kifejezést a felett, hogy nem kísérlette meg gyűjteményét a nemzet kincses házába elhelyezni, mert a Magyar Nemzeti Múzeum — dacára a kedvezőtlen pénzügyi helyzetnek — minden lehető megtett volna, hogy ezt méltányos áron a maga egészében megszerezze, arra azonban nem vállalkozhatik, hogy ezért indokolatlanul magas árt fizessen.

Előléptetések a M. N. Múzeum Könyvtárában. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1905. évi október hó 20-án kelt elhatározásával dr. *Melich* János I. oszt. segédört a IX. fizetési osztály harmadik fokozatából ugyanazon osztály második fokozatába, dr. *Vértesy* Jenő II. oszt. segédört pedig a X. fizetési osztály harmadik fokozatából ugyanazon osztály második fokozatába léptette elő.

A Velencei szent Márk könyvtár új helyiségei. A híres *Biblioteca Marciana* új helyiségeinek f. é. április hó 27-én volt az ünnepélyes megnyitása a Genovai herceg, mint az olasz király képviselője és számos más előkelőség jelenlétében. Nem egészen száz éven belül ez a harmadik helyiségváltoztatása a nevezetes gyűjteménynek. 1812-ig a Piazzetta nyugati oldalán emelkedő fényes *Libreria vecchia* termeiben volt föllállítva, de ez évben Napoleon megalapítván az olasz királyságot, egyszerűen kilakoltatta a könyvgyűjteményt fényes otthonából, melyet az uralkodói lak céljaira foglalt le s a Piazzetta másik oldalán lévő Doge-palotát jelölte ki számára. Itt a könyvtár állománya a lefolyt század alatt 50,000 kötetről 200,000-re emelkedvén, szinte végpusztulással fenyegette a tulsúfolt épületet, mely ekkora teher viselésére épen nem volt számítva. Évek óta foglalkoztatta a szakköröket a nagybecsű gyűjtemény megfelelő elhelyezésének kérdése, míg végre 1900-ban abban állapotak meg, hogy a molón fekvő s a Libreria vecchiaival szomszédos Palazzo della Zecca-t foglalják le a könyvtár céljaira. A törvényhozó testület 300,000 Lirát szavazott meg az átalakítási és berendezési költségekre, mely összeget a tényleges kiadások csupán 5,000 lírával haladták meg; megjegyzendő azonban, hogy 100,000 líra kárpótlás gyanánt a velencei kereskedelmi kamarának utalványoztatott ki, mely a Palazzót eddig saját céljaira használta. A régi XVI. századi épület átalakításánál lehetőleg szemmel tartották az összes mai követelményeket és *Schwenke*vel elmondhatjuk, hogy a Marciana jelenleg Olaszország legmodernebb könyvtára. Olvasótermül a kb. 12×24 m. nagyságú, remek arkádós udvart használják, melyet 144 üveg lemezből álló felső fedéllel,

különleges fűtő berendezéssel és szellőztető készülékkel szereltek föl. Az olvasóterembe hosszúkas folyószerű előcsarnok vezet, a melyben a közhasználatra szánt katalogus is föl van állítva. Az igazgató és tisztviselők dolgozó szobái, valamint a 11,000 kéziratot és a czimeliotékát magában foglaló nagy terem az épület első emeletének déli (29 méteres) oldalán vannak elhelyezve, míg az első emelet 52 méteres hosszanti része, valamint az egész második és harmadik emelet a raktárrendszerre emlékeztető könyvrepozitoriumokat foglalja magában. A költségek jelentékeny részét (53,000 L.) a Lipman-rendszerű vas-állványok emésztették fel, melyek normális magassága 2-40 méterben szabott meg, hét vagy nyolcz, a rovarok ellen szublimátoldattal impregnált s 1-10, 1-00 vagy 0-90 méter hosszú fapolczczal. A hely ügyes kihasználásáról tanuskodik, hogy 3000 m² területen összesen 8500 m hosszú polcz áll rendelkezésre, melyet a legfelső polcz felhasználásával még 1300 méterrel meg lehet toldani. Ezenkívül a régi polczok segítségével is mintegy 1000 méternyi területet állítottak elő, úgy hogy mintegy 10,800 m. polcz állt rendelkezésre. Ebből már eddigelé 7500 méter el van foglalva, a mi bőven indokolja *Morpurgo* főkönyvtárnoknak felavató beszédében hangoztatott amaz óhaját, hogy a szaporulatra való tekintettel az új könyvtárépület a szomszédos Libreria vecchiaival egyesíttessék. A könyvek átszállítása, a minek következtében az egész használat július hó közepe óta szünetelt, 1904 augusztus 12-én vette kezdetét s november első hetében ért véget. Az anyag egy részét különben még a restaurálási munkálatok alatt, 1902-ben és 1903-ban átszállították, a midőn a régi épület szilárdsága felől különösen riasztó hírek kerültek forgalomba. Az átszállításhoz 90 cm. hosszú és 52 cm. széles targonczák szolgáltak, melyek befogadó képessége kb. 180 nyolczad- vagy kis negyedréfű kötetre tehető (bővebb leírásukat lásd *Revista delle biblioteche e degli archivi* XVI. évf. 67. sz.). Összesen 24 ily targonczát alkalmaztak, melyek közül nyolczat megtöltöttek, mialatt a másik nyolczat szállították és az utolsó nyolczat kirakták. Óránkint átlag két fordulót tettek az alkalmazottak s az egész könyvanyag átszállítása napi 10 órai munkaidővel mintegy 500 napszámot emésztett fel. A könyvanyag nagy része természetesen megtartotta régi beosztását és signaturáját; az 1880 óta megjelent könyvek azonban kivétettek a törzanyagból s a régiekhez hasonló beosztással, de azoktól elkülönítve állítottak fel. Szintúgy újra rendezettek az akadémiai kiadványok, folyóiratok és folytatásos művek. Végül külön 6—7 ezer kötetes kézi könyvtárat is alakítottak, melynek állománya 19 osztályba soroztatott.

— sp —

A zenei gyűjtemények kérdése czim alatt *d'Isoz* Kálmán m. n. múz. tisztviselő a *Zeneközlöny* folyó évi folyamában (24. szám) figyelemre méltó elmefuttatást közöl ezen, a szorosabb értelemben vett bibliográfusokat csak elvétve foglalkoztató problémáról. *D'Isoz* dolgozata két részre oszlik, az elsőben a zenei gyűjtemények válfajait határozza meg, a második kezelési módjukról ad, részben külföldi tapasztalatok nyomán, némi felvilágosításokat. Szerző háromféle zenei gyűjteményt óhajtana szervezni u. m. a) egy *muzeálisat*, mely a fősúlyt magyar vonatkozású hangjegy-kéziratok és nyomtatványok összegyűjtésére fektetné s a M. N. Múz. Orsz. Széchényi-Könyvtárával kapoco-

latban volna felállítandó, melynek már is van ehhez tekintélyes és becses anyaga; *b*) több *népszerűsítő*, melyek a nagyobb vidéki közkönyvtárakban volnának létesítendők s főként a legfontosabb zenetörténeti és esztétikai lexikonokat s folyóiratokat, továbbá a helyi zeneköltők szerzeményeit akár nyomtatásban, akár kéziratban tartalmazzák; végül *c*) több *iskolait*, melyek főleg a drága, nehezen hozzáférhető vezérkönyveket, kivonatokat, egyes szólamokat stb. tartalmazzák. A zenekönyvtárak berendezését és kezelését illetőleg *d'Isos* megjegyzései inkább általánosságokban mozognak, vagy elemi kérdéseket érintenek, melyek csakis a *Zeneközlöny* olvasóközönségére hathatnak az újság ingerével. E részből azért csakis a nyomtatott és írott hangjegyek megőrzési módjáról szóló fejtegetéseit ragadjuk ki. Szerzőnk, ki a zenei könyvek felállításánál az u. n. raktárrendszer híve, a hangjegyeket már szoros betűrendben kívánja álló alakban elhelyezni, még pedig a vékonyabbakat többedmagukkal lemezpapírból készült és szalaggal egybetartott védőlapok közé iktatva, a vastagabbakat meg rendes kötéssel ellátva. Dobozok, szerinte, nem czélszerűek a hangjegyek megőrzésére, »mert: *a*) ha könyvalakban állítjuk fel őket, a hangjegyek elgörbülnek, a sarkak felé elhajlanak; *b*) ha lefektetjük őket, e bajt ugyan elkerültük, de nem ama másikat, hogy a doboz irtartalmát nem tudjuk kellően felhasználni.« Mi részünkről e kifogásokat nem találjuk olyan súlyosnak, hogy a hangjegyek megőrzésénél a dobozok használatát mellőzendőnek véljük. *D'Isos* első kifogása ellen nem kell felhoznunk érveket: ő maga megdönti a másikkal. Azon pedig, hogy a lefektetett dobozok irtartalma kihasználatlan ne maradjon, könnyen segíthetünk: csak le kell mondanunk a betűrendről, a melyet szerző is fölöslegesnek tart a könyveknél s a mely a zeneműveknél sem indokoltabb mint amazoknál. Hiszen a kutató a neki szükséges hangjegyet könnyen megtalálhatja a czédula katalogus jelzetei alapján, melyek nem csak a megfelelő folyószámot, hanem az illető doboz sorszámát is feltüntetnék. *D'Isos* cikkét szinte természetszerűen kiegészíti *Bonaventura* Arnold tanárnak, a firenzei *Biblioteca nazionale centrale* alkönyvtárosának a *Rivista delle Biblioteche e degli Archivi* legújabb (f. évi 6-ik) számában megjelent dolgozata, mely főleg a zeneművekről készített könyvtári czédulákkal foglalkozik. A hangjegyeknek a többi nyomtatványoktól eltérő jellege szükségessé teszi, hogy könyvtári czédulájukon több olyan adatot is feltüntessünk, a melyek a könyveknél elő sem fordulhatnak. Így mindenekelőtt megjelölendő a hangjegytípusok neve (neuma v. modern hangjegy), a zeneművek válfaja (vokális vagy instrumentális) és műfaja (pl. kamarazene, opera, egyházi zene, átirat, iskolai darab stb.); ez adatokat kiegészítik az énekes műveknél a szólamokra és kíséző hangszere, az instrumentális daraboknál pedig a hangszerekre és azok számára vonatkozó adatok. A könyvtári fölap természetesen mindig a zeneköltőt illeti meg, a szövegíró, vagy az eredeti kompozíció átiróját, illetve átdolgozóját pedig az utaló lapok. Ha azonban pl. az átiratban az átiró munkája a fontosabbik, úgy a fölap élére az ő neve kerül.

G—l.

A folyóiratok hirdetésményeinek bekötetése. Arthur R. *Kimball*, a washingtoni *Library of congress* assistense, a könyvtár 1903-ik évi jelentésében

lenyomatott értekezésében érdekesen tárgyalja azt a fontos kérdést, vajjon az időszaki sajtótermékek füzeteihez mellékelt hirdetések bekötendők-e vagy sem. E tárgyban mindenképp előtérbe kikerült több amerikai könyvtárnok véleményét s a beérkezett válaszok alapján a következő négy tételt állítja fel: 1. A hirdetések a maguk teljességében kötendők be; vagy úgy a mint megjelentek, vagy a kötetek végén összegyűjtve; 2. a hirdetések megőrzendők, de külön kötetekbe kötve, vagy dobozokban elhelyezve; 3. egyetlen szám hirdetései s fődelei kötendők minden kötet végére s a többi, mint haszontalan ismétlés eldobható; végül 4. bizonyos előre kijelölt folyóiratok, melyek valamely tárgykörre nézve jellegző hirdetéseket tartalmaznak, a maguk teljességében elteendőek. *Kimball* szerint ez általános elvek közül minden esetre az első közelíti meg legjobban a könyvtárnok ideálját, mert a könyvet a maga teljességében megőrzi; de nem szabad felednünk, hogy nagy előnyei mellett nagy hátrányai is vannak. Így sok esetben (pl. némely technikai folyóiratnál) a hirdetések a szövegnek felét képezik s így bekötésükkel kétszer annyi helyet kötünk le számára a polczokon, mint ha mellőzzük őket. Ezenkívül a hirdetések selejtesebb papirosa a kötést gyöngíti, nagy számuk pedig a kötetek tanulmányozásánál okozhatnak jelentős hátrányokat. A második mód ez utóbbi hátrányokat megsemmisíti ugyan, de az a baja, hogy az oly folyóiratoknál, melyek számonkint csak 1—2 oldal hirdetést tartalmaznak, néha évekig kell gyűjteni azokat, míg elég testes kötetet alkothatunk belőlük. A harmadik mód rendkívül praktikus és azért Amerikában igen elterjedt. Végül a negyedik, mint elméleti kijelentés nagyon szépen hangzik, de megvalósítása roppant nehéz. *Kimball* ez eltérő véleményeket egy kompromisszumban akarva egymással összeegyeztetni, kijelenti, hogy minden egyes folyóirat ügye külön megfontolás tárgyává teendő s a következő szabályokat csak mint általános szempontokat ajánlja a könyvtárnokok figyelmébe: 1. Köttessük az összes hirdetményeket a könyvhöz abban az esetben, ha az illető folyóiratban csak kevés van belőlük, ha a szöveg és a hirdetmények lapjai folytonosan vannak számozva, vagy ha különösen tekintélyes szemlékről van szó. 2. Ha a hirdetések fontosak, de a szöveggel nem függenek össze, vagy a papír minőségében illetve nagyságában attól jelentékenyen eltérnek, úgy megőrzendők, de külön kötendők. 3. Minden más esetben csupán egyetlen szám hirdetéseit és fődeleit köttessük az egyes kötetek végére.

7.

Ráth György régi magyar könyvtára a M. Tudományos Akadémiában. Magyarországon igen sok a könyvedvelő ember; régi időkben is fölös számmal akadtak, a kik módjukhoz mérten többé-kevésbbé gazdag könyvtárt gyűjtöttek, igazi könyvbarát, *amateur*, azonban néhai Hunyadi Mátyás királyunk óta minél kevesebb találkozott. Nem annyira a hajlandóság hiányzott, mint inkább a gyűjtéshez való anyag, és újabb időben a leg-hivatottabb középosztálynál — az anyagi eszközök. Finom izlésű, művészi érzékű könyvedvelőnek való darab, irodalmunk régibb termékei közt vajmi kevés van; a könyv nálunk egészen a legutolsó évtizedekig nem volt fényűzési cikk; legkivált nem a XVI.—XVII. században, a mikor a sajtót úgyszólván kizárólag az egyház és az iskola vették igénybe. Külföldi nyomda-termékeket

gyűjteni pedig magyar embernek nem egész élvezet, eltekintve attól, hogy — legkivált manapság — módfelett költséges is. Innen van, hogy kiválóbb amatőrjeinket talán a tiz újjunkon elszámálhatjuk. S e kevesek is egyre fogynak. Legutóbb is eltávozott körünkből a jelenkori gárda nesztora s minden tekintetben egyik legkiválóbb képviselője, *Ráth György*, a kit főleg kettő emelt ki hasonló irányban működő társai sorából: ritka *szerencsége*, a mely lehetővé tette, hogy olyan hungaricum-gyűjteményt hordjon össze, a minőt sem előtte nem szerzett, sem utána nem fog összeállítani senki és páratlan *önzetlensége*. A gyűjtésben — hiába is szépítgetnök — mindenkor megnyilatkozik valamelyes önzés, sőt néha — kapzsiság. Mert mi egyéb a vágy: birni olyat s annyit, a minőt s a mennyit más nem szerez, nem tud szerezni? Ezzel együtt jár a féltékenység, a gyűjtemény elrejtése s végül — a féltett műtárgyaknak minél drágább áron való eladása. Ezért a valódi amatőr gyűjteménye ritkán marad a közre; a legtöbbnek sorsa az elárvereztetés. *Ráth György*ben a gyűjtőknek ebből az eredendő hibájából vajmi kevés volt. Könyveit a kutatóknak vagy a kiállításoknak mindenkor rendelkezésére bocsátotta; ha szükség volt rájuk, sohasem aggódott tiszta példányai épségeért, vagy drága költségei sorsa miatt. S mikor érezte, hogy magyar sorozatai elérték a lehető tökéletességet, akkor az amatőr szokástól eltérően, nagylelkűen odaadta a fél élet munkájával, s az ő csodás buzgalomával gyűjtött kincseket a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának.

Az ajándékozó elhunytával az öröklő intézett átvette a nagybecsű gyűjteményt s a minő gyorsan csak lehetett, kiadta annak csupán rövid czimeket tartalmazó, de minden egyes darabot felsoroló jegyzékét.¹ Már előbb is tudtuk, hogy a gyűjtemény rendkívül gazdag volt, de csupán e jegyzékből láthatjuk, minő megfizethetetlen s még egyszer semminő áldozattal össze nem gyűjthető régi magyar könyvtárt kapott az Akadémia a nagynevű műbaráttól. Ivetek tölthetnénk meg a nevezetes darabok, vagy akár csak az unikumok elsorolásával. Sem helyünk, sem alkalmunk nincs most rá; ezúttal csupán rövid statisztikát óhajtunk nyújtani a jegyzékben foglalt anyagról: a számok mindennél ékesenszólóbban beszélnek a gyűjtemény páratlan gazdagságáról.

Az egész könyvtár, nem tekintve a hozzá csatlakozó kis könyvészeti gyűjteményt, összesen 2363 munkát tartalmaz. Ezek négy csoportra oszlanak; és pedig:

- I. *Magyar nyelvű nyomtatványok*, 526 mű.
- II. *Nem magyar nyelvű hazai nyomtatványok*, 514 mű.
- III. *Magyar szerzők idegen nyelvű külföldön nyomott munkái*, 367 mű.
- IV. *Magyar vonatkozású külföldi munkák*, 957 mű.

Hogy napjainkban majdnem minden régi magyar könyv ritkaság számba megy, azt mondani is felesleges. Jellemző erre nézve, hogy sehol a világon annyi unikum, a pusztulást csupán egyetlen példányban kikerült

¹ *Ráth György* régi magyar könyvtára. Az 1895 december 16-án kelt körjegyzői okirat értelmében a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának 1905 október 16-án átadta özv. *Ráth Györgyné*. Budapest, *Hornyánszky Viktor* könyvnyomdája, 1905. 8-r. 79. oldal.

nyomtatvány nem található, mint nálunk, magyaroknál. Ilyen elsőrendű ritkaságokban fölötte gazdag a *Ráth-féle* gyűjtemény. Az első csoportban 33 olyan darab van, a melyeket *Szabó Károly* könyvészete szerint csak ezen egy példányban ismerünk. Ezek közt nem egy irodalomtörténeti szempontból nevezetes darab; így mindjárt az első, *Sztárai Mihály* drámája: *Az Igaz Papsagnac Tikore* (Magyar-Óvár 1559.), vagy a *csepregi kánonok* (1630.), *Poncianus historiajá-nak* 1633-iki, löcsei kiadása, az *Egy Posonból repült huholo Bagolynak megmellyesztése* (1462.) és sok más. A második részbe tartozók közt tizenkilenc ilyen páratlan ritkaság van; közöttük tatán a legtöbbet érő *Bullinger Libellus Epistolaris*-ának 1559-iki kolozsvári kiadása.

A harmadik csoportnál az egyes munkák ritka voltának illetén elbírálása már igen nehéz, miután az ezeket tartalmazó könyvészeti munka a példányok számának lehetőleg teljes felsorolását nem tekintette feladatának. Az ide tartozó művek mind külföldi nyomtatványok s belőlük éppen ezért több van a külföldi, mint a hazai könyvtárakban; a létező példányok számának konstatálása tehát merő lehetetlenség. Ám enélkül is tudjuk, hogy, például a magyarországi korai *szerkönyvek* egytől-egyig nagybecsű ritkaságok. Ezekből 1526-ig kilencz válogatott darab, köztük a legelső hazai misekönyv (1480.), az igen ritka 1484-ben Nürnbergben készült esztergomi breviarium, az 1496-iki esztergomi *Obsequiale* egyetlen ismert példánya s az 1519-ben Velenczében nyomott pannonhalmi breviarium található a gyűjteményben. *Turóczy* krónikájának mindkét kiadása két-két páratlan szépségű példánnyal van képviselve; gazdag sorozat van Temesvári Pelbárt és Magyarországi Mihály kiadásaiból s a XVI. századi késői magyar humanista írók, főleg *Zsámboki* műveiből.

Általános könyvészeti szempontból nézve a legértékesebb kétségtelenül az utolsó csoport, a *magyar vonatkozású* idegen művek tekintélyes gyűjteménye. A megholdogultnak kiváló szakértelmére vall, hogy e részben főleg a korábbi darabokra fektette a fősúlyt. Nem kevesebb mint *százhuszonnégy 1500 előtti ősnymtatványt*, csupa Magyarországról emlékező vagy magyaroknak ajánlott munkát sikerült összegyűjtenie. Ezekhez járúl még száztizenhárom, a XVI. század első negyedéből való ritkaság; együtt valóban páratlan, szinte megfizethetetlen sorozat, a melyre közkönyvtárainknak elsősorban volt szüksége. Ezekből a munkákból a hazai könyvtárakban alig maradt valami; a legtöbb csak külföldről s nagy pénzáldozat árán volna megszerezhető, a mire könyvtárainknak bizony ezidőszert még nincs módjuk. Már a későbbi, XVI.—XVIII. századi, magyar vonatkozású jórészt röpiratokból, ujságlapokból álló irodalom gazdagabban van képviselve a nyilvános gyűjteményekben; ám a *Ráth-féle* sorozat e tekintetben is igen sok hiányt fog kipótolni.

Ráth György könyvtárát a benne foglalt művek ritka és értékes voltán felül még különösen becsessé az teszi, hogy példányai egytől-egyig válogatott szépségűek. A néhai tulajdonos, mint kiváló műizlésű férfiú, nem tűrt meg polczain piszkos, rongyos fedelű könyveket. Köteteit nagy gonddal tisztítottta, javíttatta s a mennyiben szükséges volt, fényesen köttette be. Kötései között kiváló, műipari szempontból igen figyelemreméltó példányok vannak, egytől-egyig magyar könyvkötők, főleg Gottermayer munkái.

Az ajándékozási okirat szerint a könyvtárnak azon darabjait, a melyek a Magyar Tudományos Akadémiára nézve duplumot képeznek, a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának fogják átadni. Már a jegyzék futólagos átnézése után is megállapíthatjuk, hogy ilyenképen a Széchényi Országos Könyvtár is kiváló darabokkal fog gyarapodni. Örvendetes, hogy első sorban a magyar nyelvű nyomtatványok között vannak az Akadémia könyvtárára nézve fölös, a Múzeumban pedig szükséges példányok, a melyekkel együtt ezen sorozat ezután is a létező leggazdagabb marad.

Sok ilyen gyűjtőt s nagylelkű ajándékozót kívánunk a hazának!

Bibliophil.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1905. szeptember 16-tól december 31-ig.

(Az egy csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két csillaggal jelöltek megszűntek.)

Budapest:

Berger Gyula és társai V., Honvéd-
utca 10.
Breuer Ármán VI., Új-utca 33.
Gottlieb Izidor VI., Új-u. 39.
**Kápolnai Adolfiné szül. Seidner
Ilona VI., Gyár-u. 23.
Kellner Gerzsonné és Weisz Ármán
VII., Rombach-u. 3.
**Lengyel Lipót IV., Régiposta-u. 4.
Lipinszki Lipót IX., Kinizsy-u. 25.
Löbl Dávid és fia. Tul.: Löbl Dá-
vidné sz. Messinger Jeanette. Löbl
Mór és Löbl Ödön. VI., Nagy-
mező-utca 26., főközlet VI.,
Andrássy-ut 19.
**Özv. Singer Lipótné VI., Ó-u. 18.
Singer Lipót Ó-u. 15.
**Székely Viktor VI., Ó-u. 15.
**Wagner Ferencz VIII., Kőfaragó-
utca 10.
Wald Jakab VII., Károly-körút 7.
**Weisz Ármán és Kohn Ágoston
(»Gutenberg« kny.) VI., Király-
utca 10.
Wellesz Béla és Várai Kálmán VI.,
Új-utca 37.

Bihardíószeg:

Kertész Márton.

Ditró:

**Létz János.

Gyergyószentmiklós:

*Létz János.

Gyulafehérvár:

*Pap György.

Hódász:

**Raab János.

Raab Jánosné sz. Speizer Teréz.

Károlyfalva:

**Kehrer A. és Viktor.

Lippa:

Zeitler Lajos (Zách Teréz utóda).

Mándok:

Silberstein Bernát.

Nagybeskerek:

**Jokly-réle kny.

Nagyvárad:

**Schönfeld Sámuel.

Vidor Manó.

Székesfehérvár:

Dr. Lurja Aladár (üzletvezető): Gróf
Gyula).

Temesvár:

*Csendes Lipót.